

ენის ძირითადი ფუნქციები

- აღწერა-რეპრეზენტაცია (სემანტიკა)
- აპელირება-მიმართვა მოწინააღმდეგე, მოსაუბრე მხარეს
- სოციალური (ადამიანთა ურთიერთობები)
- ემოციური
- აზროვნების საშუალება
- რეალობის გაკონტროლება
- სხვადასხვა სახის იდენტობის მიმნიჭებელი: ფიზიკური-ასაკი, სქესი, ჯანმრთელობა; ფსიქოლოგიური-პიროვნული, ინტელექტის ხარისხისა; გეოგრაფიული-კუთხურობა, აქცენტის მიხედვით; ეთნიკურობა; სოციალური (ფენა)-კორექტულობა, სოლიდარობა; კონტექსტიდან გამომდინარე (ვარიაციები)- ჩარჩოები, მონაწილეები;

ენობრივი პოლიტიკის კვლევის საგანი

- ენობრივი დისკრიმინაცია
- ენა და ძალაუფლება
- ენა შინ და ენა გარეთ: საშინაო და
საგარეო ენობრივი პოლიტიკა

ენობრივი პოლიტიკის მიზანი

- ენის დაგეგმარება
- მისი დანერგვა-გარდაქმნა სკოლასა და საგანმანათლებლო სისტემაში

მე-19 სკ-ის ნორვეგიული ენა

- სუფთა დანიური (დანიელი ჩინოვნიკები)
- ლიტერატურული სტანდარტი
- კოლოქვიალ სტანდარტი
- ურბანული სტანდარტი
- ნორვეგიული სოფლის დიალექტები

1814 წლის 17 მაისი

ნორვეგიის დამოუკიდებლობა

- ნორვეგიის კონსტიტუცია, Eidsvoll og Grunnlova (აიდსვოლ ოგ გრუნლოვა) § 81 : ყველა კანონი უნდა დაიწეროს ნორვეგიულ ენაზე
- მოსახლეობა: 95 % სხვადასხვა დიალექტზე მოლაპარაკე ნორვეგიელი გლეხების ფენა, 5 % დანიურად მოლაპარაკე ზედა სოციალური ფენა

ასარჩევ სტრატეგიები

- დანიშნულებული ნორვეგიულის, როგორც სამწერლობო ენის ნელ-ნელა განორვეგიულება ნორვეგიული ელემენტების შერევით ან
- ახალი ნორვეგიული ენის შექმნა დიალექტებისაგან

ეროვნული რომანტიკა

- ენა ყველაზე მნიშვნელოვანი განმასხვავებელი ნიშანია ეროვნებებისა. იდეები ვაიმარის კლასიკოსებიდან მოდის, ერთ ერთი მნიშვნელოვანი ფიგურაა ჰერდერი (1744-1803)

ქართულ-სკანდინავიური რომანტიზმის პარალოლები

- Christian Molbech (1783-1857): „Forholdet mellem sprog og nation var afgørende for nationens overlevelse. Faldt sproget, så faldt nationen også, da hele nationens karakter og originalitet var afhængig af forbindelsen“
- ქრისტიან მოლბეხი (1783-1857): ენასა და ერს შორის კავშირი ერისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა. ეცემა ენა, ასევე ეცემა ერი. ერის ხასიათი და ორიგინალურობა ამ კავშირზე დამოკიდებულია.
- გრიგოლ ორბელიანი (1804-1883): „ერის ცხოვრება, მისი დიდება, მის ისტორია დაცულ არს ენით. რა ენა წახდეს, ერიც დაეცეს, წაეცხოს ჩირქი ტაძარსა წმიდას!“

საერთო ენ (ეზის) ის ძიებაში

- Málreísningsslínje მოღორაისნინგსლოინიე
vs.
- Fornorskníngsslínje ფორნოშკნინგსლოინიე

საერთო ენ (ების) ის ძიებაში

- 1878 ივარ ოსენის ენა, როგორც სასწავლო ენა
- Dannende dagligtale (დანედე დაგლიტალოე) განათლებულთა სალაპარაკო ენა
- 1885 Jamstillingsvedtaket (იამსტილოლინგსვედტაკ) პარლამენტმა მიიღო ენათა თანაბარუფლებიანობი კანონი

ნორვეგიული ენის რეფორმები 1907-2005

- 1917 სამნოშკი - ორივე ენის დაახლოება
- 1929- სახელების შეცვლა - ლანსდმოლი და ნინოშკი
- 1938 -1000 ნორვეგიული სიტყვის შეტანა ბოკმოლოში
- 1945 -უკანასკნელი რეფორმის უკან წაღება, რადგან მასში გერმანიის ნაციისტების გავლენა დაინახეს.
- 1950 თვლის სისტემის ინგლისურთან მიმსგავსება.
- 1938-1959 წლის რეფორმების მიერ თანმოტანილი გაუგებრობების აღკვეთა, შეიქმნა ფოგტ-კომისია.
- 1981 წელს ამ კომისიის შედეგებმა მორიგ რეფორმაში მიიღო განსხეულება.
- 2005 წელს ნორვეგია დაემშვიდობა საერთო ნორვეგიული ენის შექმნისაკენ სწრაფვის იდეას.

ნორვეგიელი მოხელე
ვალდებულია დაწერილ
წერილს იმავე ენაზე
უპასუხოს.

ნინოშკის ენაზე მომუშავე
მოხელე.

ბუკმოღზე მოპასუხე
ნორვეგიელი მოხელე

ქართული რომანტიზმი

- ალექსანდრე ჭავჭავაძე
- გრიგოლ ორბელიანი
- ნიკოლოზ ბარათაშვილი

მამათა და შვილთა ბრძოლა

- გრიგოლ ორბელიანი
- ილია ჭავჭავაძე.

ენის ნორმირების საკითხები იბეჭდება
გაზეთ „ივერიის“ ფურცლებზე 1884
წლიდან

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება ქშწკ

- იაკობ გოგებაშვილი - ახალი სტილის
პედაგოგი
- ქშწკ სულ - 33 სკოლა, მათ შორის
საინგილოშიც

მოსკოვში ქართველი სტუდენტების
მიერ დაარსებული:

„ქართული კულტურის
სამოყვარულო წრისაგან“

1912 წელს დაარსადა „ქართული
კულტურის სამოყვარულო
საზოგადოება“

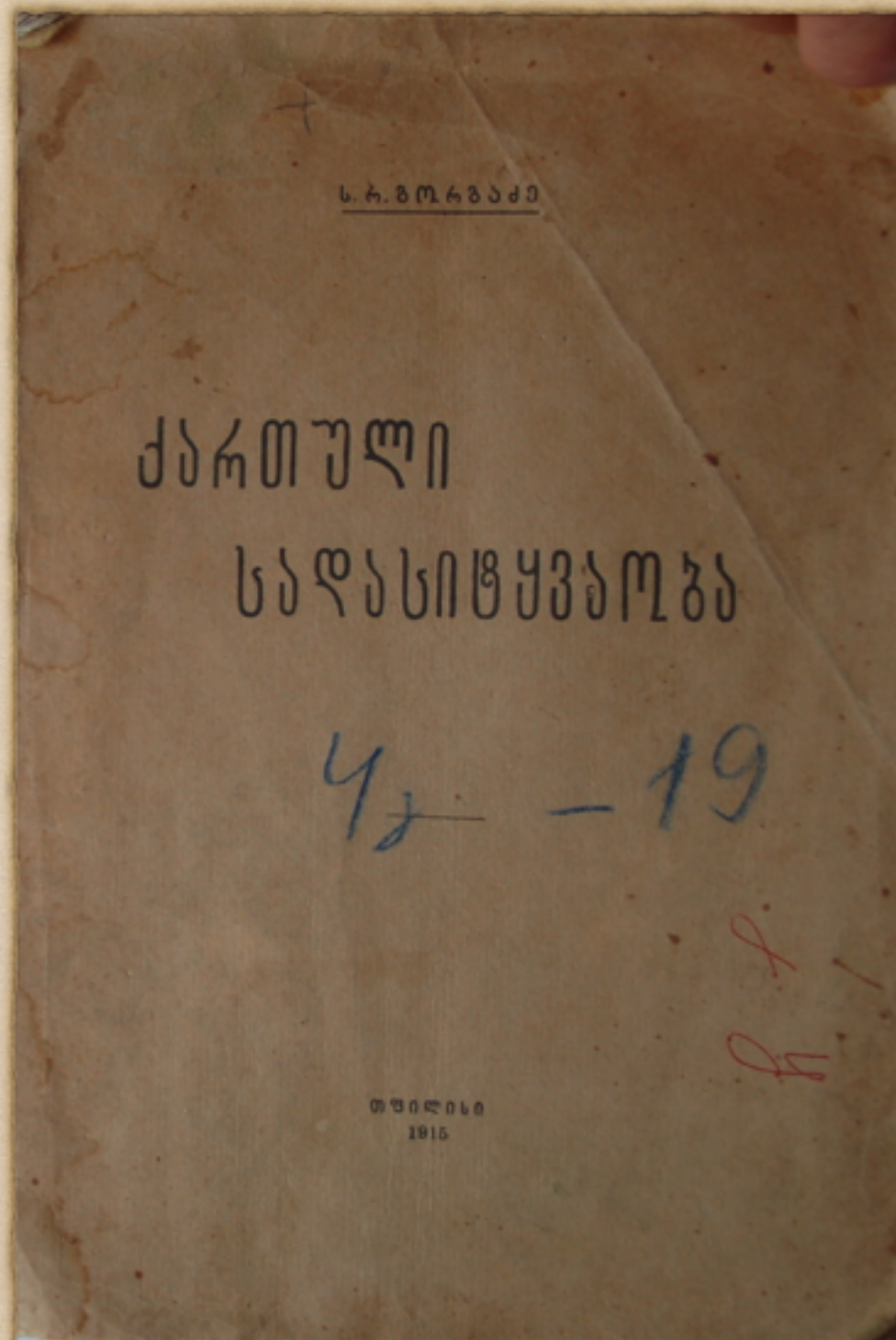
„ქართულო

კაზმულოსიტყვიერების

საზოგადოება“

-წყობილოსიტყვაობა (ლოქსი)

-სადასიტყვაობა (პროზა)

მიხაკო წერეთლის წერილი ივ. ჯავახიშვილს. ლონდონი 1913

Eine Ausarbeitung der wissenschaftlichen Termini [auf Georgisch] kann eine große Rolle für die Entwicklung der Forschung spielen. Heute definiert doch jeder Gelehrte die Begriffe beim Schreiben immer wieder neu, während sie in jeder Wissenschaftsdisziplin doch schon existieren [auch] im Bereich der Philosophie. Nun ist durch Ihre Forschungen deutlich geworden, dass es auch [im Georgischen] im Bereich der Kunstwissenschaft [solche früher gebräuchlichen] Fachbegriffe gegeben hat. [...] [Den Bereich der] Rechtsbegriffe haben Sie schon fertig gestellt. [...] Sie schreiben auf Georgisch, halten Vorlesungen auf Georgisch [...]. Hier [in Georgien] wollen nicht einmal Priester auf Georgisch schreiben und Kekelidze schreibt über georgische Religionswissenschaft auf Russisch

[ქართული] საგნობრივი ტერმინების შეკრება-დამუშავება მეცნიერების განვითარებისათვის დიდ როლს ითამაშებს. ყოველი სწავლული დღეს ხომ თავად ქმნის ახალ-ახალ ტერმინებს მაშინ, როცა ისინი ყოველი მეცნიერების სფეროში უკვე არსებობს, [ქართულ] ფილოსოფიაშიც კი.

თქვენი კვლევებიდან ნათელი გახდა, რომ [ქართულ] ხელოვნებათმცოდნეობაშიც [ასეთი ადრე გამოყენებული] ცნებები უკვე არსებობდა. ტერმინები სამართლის სფეროსთვის თქვენ უკვე გაგიმზადებიათ. თქვენ წერთ ქართულად, ლექციებს კითხულობთ ქართულად. [...] აქ [საქართველოში] მღვდლებსაც კი აღარ სურთ ქართულად წერონ და [კორნელი] კეკელიძე ქართული რელიგიათმცოდნეობის შესახებ რუსულად წერს.

ქართული ენის ნორმირება 1914

- ივანე ჯავახიშვილის
ლექსიკოგრაფიული ძიებანი
- 1915 სალექსიკონო და საგრამატიკო
სამუშაო კომისიები
- 1918 ქართული უნივერსიტეტი

ლენინის კულტურული პოლიტიკა კორენიზაცია (1922)

- Nach Lenins Vorstellungen kam der Sprache die wichtigste Funktionen bei der Bildung einer Nation zu: „Die sozialistische Nation entsteht als Ergebnis des Sieges des Sozialismus, in einer Gemeinschaft von Menschen, welche die gleiche Sprache, das gleiche Territorium, die gleichen wirtschaftlichen Interessen, dasselbe Staatswesen, die gleiche Kultur [...] miteinander teilen.“
- ლენინის წარმოდგენებით ენას დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ერის ჩამოყალიბებაში: „სოციალისტური ერი ყალიბდება, სოციალიზმის გამარჯვების შედეგად ადამიანთა საზოგადოებაში, რომლებიც ერთმანეთთან საერთო ენას, საერთო ტერიტორიას, საერთო ეკონომიურ ინტერესებს, საერთო კულტურას [...] ინაწილებენ“

სტალინი

განსაზღვრება „ერი“ (1913)

- Eine Nation ist eine historisch entstandene stabile Gemeinschaft von Menschen, entstanden auf der Grundlage der Gemeinschaft der Sprache, der Gemeinschaft des Territoriums, des Wirtschaftslebens und der sich in der Gemeinschaft der Kultur offenbarenden psychischen Wesensart. [...] Fehlt nur eines dieser Merkmale, so hört die Nation auf, eine Nation zu sein
- Nach Stalin „die Norweger auch vor der Abtrennung Norwegens von Schweden eine Nation [...] gewesen seien.“
- ერი ისტორიაში შექმნილი, ადამიანების მდგრადი საზოგადოებაა, აღმოცენებული საერთო ენის, ტერიტორიისა და ეკონომიკის თანაცხოვრებისას, რომელიც კულტურულ ერთობაში გაცხადებული ფსიქოლოგიური არსებაა. [...] დააკლდება ერთ-ერთი ამ ნიშანთაგან და ერი წყვეტს არსებობას.
- სტალინის თვლიდა, რომ ნორვეგიელები შვედებისაგან გამოყოფამდეც ერს წარმოადგენდნენ.

სტალინი საქართველოზე

- Unterscheid zw. der nationalen und der staatlichen Gemeinschaft:
 - „[...] die nationale Gemeinschaft ohne gemeinsame Sprache undenkbar ist“
 - „Während für den Staat eine gemeinsame Sprache nicht unbedingt erforderlich ist.“
- „Gemeinschaft der Sprache als eines der charakteristischen Merkmale der Nation.“
Georgien erst ab der 2. Hälfte des 19. Jh. als eine eigenständige Nation.
- სტალინი საზოგადოების ორგვარ ერთობას ასხვავებდა:
 - ეროვნულს, რომელიც საერთო ენის გარეშე წარმოუდგენელია
 - სახელმწიფოებრივს, რომელსაც მაინცადამაინც არ სჭირდება საერთო ენა.
- სტალინი თვლიდა, რომ საქართველო მე-19 სკ.-ის მე-2 ნახევრიდან შედგა, როგორც ერი

ახალი კურსი

სტალინის ენობრივ პოლიტიკაში

- Lenin: zuerst kleinere Völker und ihre Sprache fördern, auf diese Weise ihr Zusammengehörigkeitsgefühl zu festigen, dann auf gleicher Augenhöhe mit anderen Völkern die Ziele des Sozialismus verfolgen
- 1924 Beendigung der Korenizacija -Politik durch Stalin
- 1928 Stalin: Eine gemeinsame Sprache erst nach Eintreten „einer einheitlichen sozialistischen Weltwirtschaft“ herausbilden würde. Dies sei notwendig „[...] zur Erleichterung der wirtschaftlichen, kulturellen und politischen Zusammenarbeit.“ In der abschließenden Phase, mit dem Eintreten des „Sozialismus in das Alltagsleben der Völker, [...] werden die nationalen Unterschiede und Sprachen abzusterben beginnen und einer allen gemeinsamen Weltsprache Platz machen.“
- ლენინი: პატარა ერები ჯერ საკუთარ ენაში უნდა ჩამოყალიბდნენ ერებად, მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა გაერთიანდეს ყველა ერთ დიდ სოციალისტურ ოჯახში
- 1924 კორენიზაციის პოლიტიკის შეწყვეტა სტალინის მიერ
- 1928 საერთო ენა საერთო სოციალისტური ეკონომიური კავშირის შედეგად გაჩნდება, ეს საჭიროა „[...] ეკონომიური, კულტურული და პოლიტიკური თანაცხოვრებისათვის. „საბოლოო ფაზაში , ყოველდღიურ ხალხის ცხოვრებაში სოციალიზმის შესვლისას, დაიწყება ეროვნული განსხვავებების კვდომა და გათავისუფლდება ადგილი საერთო საერო ენისათვის.“

სტალინი, მაქსიმ გორკი და სხვა ცნობილი მწერლები 1932

- Unsere Panzer sind wertlos, wenn die Seelen, die sie lenken müssen, aus Ton sind. [...] Die Produktion von Seelen ist wichtiger als die von Panzern. [...] Der Mensch erneuert sich durch das Leben, und ihr müsst behilflich sein bei der Erneuerung seiner Seele. [...] Und deshalb erhebe ich mein Glas auf euch, Schriftsteller, auf die Ingenieure der Seele.
- ჩვენს ტანკებს ფასი არ აქვთ, თუკი სულები, რომლებიც თქვენ უნდა მართოთ, თიხისგან არიან [...] სულების გაკეთება უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე ტანკებისა. [...] ადამიანს სიცოცხლე აახლებს, თქვენ კი მას თავისი სულის გაახლებაში უნდა დაეხმაროთ.

საბჭოთა „lingua franca“ 1938

- როგორ კარგავს ენა თავისთავად ფუნქციებს?!
- 1938 რუსული, როგორც საყოველთაოდ
სავალდებულო ენა საბჭოთა კავშირის ყველა
ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში

დედა ენის შესწავლა
დღემდე იაკობ გოგებაშვილის
რედაქტირებული გამოცემების მიხედვით ხდება

„ყველა სარწმუნოების ქართველთათვის“
შედგენილია იაკობ გოგებაშვილის მიერ
1912 წ.

დედა ენა

ანბანი და საკითხავი წიგნი

მუდგენილი
იაკობ გოგებაშვილის მიერ

I, II და III კლასი

მეორე ახალი გამოცემა

გამომცემლობა „დედა ენა“

თბილისი

2015

დედა ენა

რედაქტირებულია

კონსტანტინე გიორგაძის მიერ

2007 წელს

კვლავ გამოცემა 2015 წ.

ხ ა ტ ი

ხ ა ტ ი

ხ ა ტ ი

ტ

ე

ლ

ტა-მა-რი. ჩი-ტი. ტი-ვი. ბატ-კა-ნი. ბოს-ტა-
ნი. მტე-ვა-ნი. მუშ-ტი. ფუტ-კა-რი. ღა-ტა-კი.
კომ-ბოს-ტო. კორ-კო-ტი.

(თანამედროვე) ქართული ენის პოლიტიკა

- კანონი „სახელმწიფო ენის შესახებ“
- ქართული ენა, როგორც სახელმწიფო ენა
- „ჩვენ გვესმის პრობლემის არსი, მაგრამ ჯერ არ ვიცით, როგორ გადავჭრათ ეს პრობლემა სწორად.“ (ივლისი, 2013, დ. უსუფაშვილი)
- „საგანგებო ღონისძიებები ჩატარდება ქართული ენის, როგორც სახელმწიფო ენის დასაცავად. სახელმწიფო ენაზე სახელმწიფო იზრუნებს, რათა გარანტირებული იყოს ქართული ენის კონსტიტუციური სტატუსის დაცვა. შემუშავდება და ამოქმედდება კანონი „სახელმწიფო ენის შესახებ.“ (13.11.2015 ი. ღარიბაშვილი)
- „ჩვენი ვალია, გავუფრთხილოდეთ, დავიცვათ ენის სიწმინდე და ასე შევუნარჩუნოთ მომავალ თაობებს.“ (ი. ღარიბაშვილი 14.04.2015)
- „საგანგებო ღონისძიებები გატარდება ქართული ენის, როგორც სახელმწიფო ენის დასაცავად. სახელმწიფო ენაზე იზრუნებს სახელმწიფო, რათა გარანტირებული იყოს ქართული ენის კონსტიტუციური სტატუსის დაცვა “ (05.08.2015. ი. ღარიბაშვილი)

თვალსაჩინოების ავტორია მანია ზუციშვილი
(C) ყველა უფლება დაცულია როგორც
ტექსტზე, ასევე სურათებზე.

• საკონტაქტო:

maniakhutsishvili@hotmail.com